

KS. DAMIAN ZIMON

ODNOWIONA LITURGIA SAKRAMENTU BIERZMOWANIA

Bierzmowanie należy do sakramentów najbardziej zaniedbanych. W pierwszych wiekach bierzmowanie stanowiło zakończenie chrztu, jego dopełnienie i uzupełnienie¹. Było więc jakby w cieniu chrztu św. Począwszy od V w. zaczyna się w Kościele Zachodnim proces oddzielania bierzmowania od chrztu², ale to wcale nie przyczyniło się do wzrostu znaczenia sakramentu bierzmowania. Natomiast na Wschodzie zachowano praktykę Kościoła pierwotnego, tj. łącznego udzielania chrztu i bierzmowania z zachowaniem świadomości, że są to dwa odrębne sakramenty św.³ Dziś bierzmowanie znajduje się w cieniu wizytacji biskupich i związanych z tym przygotowań.

Nie należy się więc dziwić, że wielu wiernych — i nie tylko wiernych — posiada powierzchowną znajomość tego sakramentu. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* (art. 11), *Konstytucja o liturgii* (art. 71) i inne dokumenty Soboru Watykańskiego II, podają na nowo doktrynę sakramentu bierzmowania i ukazują kierunki jego odnowy. Kongregacja Kultu Bożego ogłosiła w 1971 r. typiczne wydanie odnowionych obrzędów sakramentu bierzmowania⁴. Posiadamy już także oficjalne polskie tłumaczenie tego dokumentu odnowy liturgicznej⁵. Zawiera on Konstytucję Apostolską *Divinae consortium naturae* Pawła VI, Wstęp, same obrzędy bierzmowania w różnych sytuacjach życiowych i wreszcie formularze Mszy świętej, w czasie której udziela się bierzmowania. Obszerny Wstęp (*Praenotanda*) omawia sakrament umocnienia od strony teologicznej, liturgicznej, duszpasterskiej i prawniczej.

BIERZMOWANIE JEST SAKRAMENTEM INICJACYJNYM

Najnowsze dokumenty Stolicy Apostolskiej zaliczają bierzmowanie do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁶. Przez chrzest, bierzmowanie i Eucharystię następuje coraz to doskonalsze zjednoczenie człowieka z Chrystusem i Jego Kościołem. „Przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego wierni stają się w coraz większym stopniu uczestnikami skarbów życia Bożego i postępują na drodze miłości⁷. Te trzy sakramenty tak się ze sobą łączą, że doprowadzają do pełnej dojrzałości wyznawców Chrystusa⁸”.

¹ A. Hamman, *Baptême et confirmation*, Paris 1969 s. 194; H. Bourgeois, *L'avenir de la confirmation*, Lyon 1972 s. 32; B. Snela, *Chrzest i bierzmowanie, jako sakramenty inicjacji chrześcijańskiej*, Collectanea Theologica 39 (1969) F. 2 s. 9.

² Por. B. Botte, *Le vocabulaire ancien de la confirmation*, La Maison-Dieu 54 (1958) s. 5—22; H. Bourgeois, dz. cyt., s. 70.

³ P. Evdokimov, *Prawosławie*, Warszawa 1964 s. 310—321.

⁴ *Ordo Confirmationis*, Typis Polyglottis Vaticanis 1971.

⁵ Wiadomości Diecezjalne 1974, nr 2.

⁶ Por. KL, 71; KK, 11; DM, 36; Konstytucja Apostolska *Divinae consortium naturae*, W: *Ordo Confirmationis* (skrót OC), s. 8—10; OC 1; 3; 5; 11; 24; 25; 33; 52.

⁷ *Divinae consortium naturae*, s. 1.

⁸ KK, 11.

Nie można więc dziś mówić o bierzmowaniu w oderwaniu od chrztu i Eucharystii, ale zawsze w relacji do tych sakramentów św. Chrztost i bierzmowanie włączają człowieka w paschalną tajemnicę Chrystusa i tworzą Kościół, nadając mu określoną strukturę. Chrztost czerpie swoją skuteczność z tajemnicy męki i zmartwychwstania Pańskiego, natomiast bierzmowanie łączy już ochrzczonego z łaską Pięćdziesiątnicy, łaską Chrystusa uwielbionego, który ożywia swój Kościół przez Ducha Świętego. Chrztost stanowi punkt wyjścia inicjacji, Eucharystia jej ukoronowanie; jest pełnią w porządku sakramentalnym. Kościół bowiem nie ma nic droższego i doskonalszego nad Eucharystią⁹. Sakrament bierzmowania to drugi etap na drodze do całkowitego zjednoczenia z Chrystusem w Eucharystii. Przyjmując Eucharystię, człowiek potwierdza przymierze zawarte z Bogiem w chrzcie i w bierzmowaniu¹⁰.

Ponieważ sakramenty inicjacyjne są ze sobą tak ściśle związane, posoborowa odnowa ich liturgii musiała ten fakt uwzględnić i w samych obrzędach praktycznie ukazać ich powiązanie.

Wewnętrzny związek trzech sakramentów inicjacji chrześcijańskiej jest najwyraźniej widoczny przy chrzcie dorosłych oraz dzieci w wieku szkolnym. Przyjmują oni wtedy — podczas jednego obrzędu — trzy sakramenty: chrztost, bierzmowanie i eucharystię¹¹.

Odnowiony obrzęd bierzmowania wyraźnie nawiązuje do chrztu i eucharystii. Nawiązaniem do chrztu jest odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych przez kandydatów do bierzmowania¹², którzy teraz świadomie, w sposób wolny, akceptują wiarę, w której zostali ochrzczeni i obiecują konsekwentnie stać przy Chrystusie, który dał im nowe życie i teraz przekazuje im swego Ducha. Fakt, że obecnie rodzice chrzestni mogą być świadkami bierzmowania, również podkreśla związek chrztu i bierzmowania. Tym właśnie uzasadnia nowe *Ordo* zmianę dotychczasowej praktyki w tym względzie¹³.

Do chrztu nawiązuje wezwanie do modlitwy przed wkładaniem rąk i sama modlitwa. Szafarz bierzmowania oraz wszyscy obecni proszą Boga, aby swoich przybranych synów, odrodzonych do życia wiecznego w chrzcie, obdarzył Duchem Świętym i umocnił ich Jego darami, upodobniając do swego Syna, Jezusa Chrystusa, namaszczonego Duchem Świętym¹⁴.

Związek bierzmowania z Eucharystią jest uwidoczniiony w nowym *Ordo Confirmationis* przez to, że „zwykle bierzmowania udziela się podczas Mszy św.; w ten sposób bierzmowani uczestniczą w eucharystii, przez którą ich wtajemniczenie chrześcijańskie zostaje dopełnione”¹⁵.

Jeżeli bierzmowanie mają otrzymać dzieci, które jeszcze nie przyjęły Najświętszej Eucharystii, i w czasie tej czynności liturgicznej nie mają być dopuszczone do pierwszej Komunii św., albo jeżeli szczególne okoliczności za tym przemawiają, należy udzielić bierzmowania poza Mszą św. Ilekroć udziela się bierzmowania poza Mszą św., powinna je poprzedzić liturgia Słowa Bożego. Należy przykładac wielką wagę do należytego odprawienia liturgii Słowa Bożego, albowiem ze słuchania Słowa wypływa różnorakie działanie Ducha Świętego na Kościół i na każdego z ochrzczonych kandydatów do bierzmowania¹⁶.

⁹ P. Jounel, *La confirmation*, W: J. Gelineau, *Dans vos assemblées*, Paris 1972, t. II s. 384.

¹⁰ G. Araud, *La liturgie du catechumenat*, tamże, s. 352.

¹¹ OC, 11; *Ordo initiationis christianae adultorum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, 227—243; 361—368.

¹² OC, 23.

¹³ OC, 5.

¹⁴ OC, 24—25.

¹⁵ OC, 13.

¹⁶ Tamże.

Związek bierzmowania z eucharystią nie polega jedynie na tym, że jest ona ukoronowaniem całej inicjacji, ale głównie na tym, że posiadający Ducha Świętego przez chrzest i bierzmowanie, sami ożywiani tym Duchem, przez udział w eucharystii doświadczają Jego działania i dzięki temu Duchowi tworzą jedną wspólnotę braci i jedno Ciałło Chrystusa — Kościół. Ten sam Duch Święty, którego ochrzczeni otrzymują w bierzmowaniu, działa w eucharystii. Podkreślają to nowe Modlitwy eucharystyczne¹⁷. Wierni, dzięki działalności w nich Ducha Świętego, mają stać się żywą ofiarą w Chrystusie (1 Kor 3, 16). Do takiego udziału w eucharystii uzdalnia ich Duch Święty, dlatego modlimy się w III Modlitwie eucharystycznej: „Niech On nas uczyni wiecznym darem dla Ciebie”¹⁸.

PERSONALISTYCZNY CHARAKTER BIERZMOWANIA

Duch Święty, którego otrzymali apostołowie, jest darem uwielbionego Zbawiciela. W dzień Pięćdziesiątnicy św. Piotr wyraźnie stwierdza, że Duch Święty, którego otrzymali, jest darem czasów mesjańskich (Dz 2, 17—18) przeznaczonym dla wszystkich, którzy uwierzą w Chrystusa i przyjmą chrzest (Dz 2, 38). Apostołowie udzielali ochrzczonego daru Ducha Świętego przez modlitwę i wkładanie rąk (Dz 8, 17; 19, 6). Z czasem jednak więcej mówiło się o udzielaniu w bierzmowaniu darów Ducha Świętego, niż o samym Duchu Świętym, jako darze Chrystusa od Ojca.

Do pojęcia Ducha Świętego, jako daru, powraca Paweł VI stwierdzając, że w obrzędzie bierzmowania ochrzczeni otrzymują jako dar — Ducha Świętego¹⁹. Wyraża to nowa formuła sakramentalna: *Accipe signaculum Doni Spiritus Sancti* — Przyjmij znamię daru Ducha Świętego. Słowo *Donum* należy tu rozumieć jako dar Chrystusa dla ochrzczonego w postaci Ducha Świętego, od którego dopiero pochodzą inne dary szczegółowe²⁰.

Określenie Ducha Świętego jako „Dar”, także lepiej odpowiada Jego istocie. Duch Święty w Trójcy Świętej wyraża bowiem wzajemne oddanie się sobie Osób Bożych — jest więc darem²¹. Mówi o tym także IV Modlitwa eucharystyczna. Uwielbiony Chrystus od Ojca „zesłał Ducha Świętego, jako pierwszy dar dla wierzących”.

Nowa formuła sakramentalna mówi również, że Duch Święty jest *signaculum*, jakby pieczęcią wyciskającą niezatarte znamię²². W teologii pierwszych wieków pojęciem tym określano chrzest i bierzmowanie. Każdy ochrzczonego i bierzmowanego otrzymywał *signaculum*, czyli niezatarte znamię przynależności do Chrystusa i do Kościoła. Według św. Pawła, w Nowym Przymierzu odkupienie dokonuje się przez wiarę i pieczęć (*signaculum*) obiecanego Ducha Świętego (Ef 1, 13—14). Duch Święty dokonuje wewnętrznej przemiany człowieka, której zewnętrznym znakiem jest namaszczenie w formie krzyża²³. Tak więc formuła sakramentalna wraz z towarzyszącym gestem namaszczenia i znakiem krzyża, ukazuje zarazem pneumatologiczny i chrystologiczny, czyli personalistyczny charakter bierzmowania.

¹⁷ Por. B. Lewandowski, *Nowe Modlitwy Eucharystyczne o Duchu Świętym*, Ateneum Kapłańskie 76 (1971) 110—117.

¹⁸ *Ordo Missae* nr 85, III Modlitwa Eucharystyczna.

¹⁹ *Divinae consortium naturae*, s. 8 i 13.

²⁰ OC, 25.

²¹ Cz. Krakowiak, *Sakrament bierzmowania w kontekście całej inicjacji chrześcijańskiej*, Lublin 1974 (maszynopis, Biblioteka KUL) s. 9.

²² Por. J. Danielou, *Bible et liturgie*, Paris 1951 s. 76—97.

²³ Cz. Krakowiak, dz. cyt. s. 10.

Źródłem Ducha Świętego dla wierzących jest uwielbiony Chrystus (J 7, 39). Od chwili uwielbienia Jego związek z Duchem Świętym jest tak doskonały, że św. Paweł mówi, iż „Pan jest Duchem” (2 Kor 3, 13) oraz, że jest „Duchem ożywiającym” (1 Kor 15, 45). Duch Święty udzielany wiernym, jest więc Duchem Chrystusa, bo od Niego pochodzi i na swój sposób pełni dalej Jego dzieło (J 14, 16; 16, 12—14). Św. Paweł mówiąc o Duchu Świętym nazywa Go „Duchem Jezusa” (Dz 16, 7), „Duchem Syna” (Ga 4, 6) oraz „Duchem Chrystusa” (Rz. 8, 9).

Duch Święty, który namaścił Chrystusa (*Christos* = *Unctus*, czyli namaszczonej), przeznaczył Go do głoszenia Ewangelii (Łk 4, 18). Po swoim chrzcie w Jordanie, kiedy to Duch Święty zstępuje na Jezusa „w postaci cielesnej niby gołębicę” (Łk 3, 22), wraca On w „mocy Ducha” do Galilei, aby pełnić swoje posłannictwo nauczycielskie (Łk 4, 14). Czym dla Chrystusa był chrzest w Jordanie, a dla Apostołów dzień Pięćdziesiątnicy — tym dla ochrzczonych jest dzień ich bierzmowania. Konsekwencją otrzymania Ducha Świętego jest więc przeznaczenie do pełnienia zadań apostołskich²⁴.

EKLEZJALNY CHARAKTER BIERZMOWANIA

Sakramenty są nie tylko aktami Chrystusa, ale także widzialnego i społecznie ukonstytuowanego Kościoła. Sprawując sakramenty, Kościół urzeczywistnia się i tworzy hierarchicznie zróżnicowaną społeczność. Każdy sakrament wyraża nowy stosunek przyjmujących do Kościoła. „Przez chrzest wcieleni do Kościoła, przeznaczeni są do uczestnictwa w kulcie religii chrześcijańskiej, przez bierzmowanie jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, w Eucharystii składają Bogu ofiarę i samych siebie”²⁵.

Chrzest i bierzmowanie tworzą jedną tajemnicę inicjacji chrześcijańskiej. Chrzest ukazuje bardziej chrystologiczny aspekt inicjacji, a bierzmowanie jej aspekt pneumatologiczny i kościelny. Sakramenty te wprowadzają do wspólnoty już istniejącej, nie tyle więc tworzą tę wspólnotę, ile włączają do niej poszczególne jednostki²⁶. Sakramentem tworzenia Kościoła jest raczej Eucharystia, Ciało Eucharystyczne Chrystusa, tworzące jedno Ciało Mistyczne — Kościół. Natomiast chrzest i bierzmowanie włączają nowych wiernych do Kościoła już istniejącego i sprawującego Eucharystię, czynią więc neofitów członkami Ludu Bożego i przez to uzdalniają do udziału w Eucharystii.

Przez przyjęcie sakramentu bierzmowania, ochrzczony staje się doskonałym członkiem Kościoła, w którym działa Duch Święty udzielający różnych darów dla dobra wspólnego, pogłębiając i doskonaląc jedność całego Ciała Chrystusa²⁷.

Bierzmowanie, dzięki charakterowi sakramentalnemu, doskonale upodabnia do Chrystusa, ale też dzięki niemu bierzmowany pozostaje w ściślejszym związku z widzialną wspólnotą Kościoła, w której może spełniać określone funkcje²⁸.

Na podstawie chrztu i bierzmowania wierni mają udział w kapłaństwie powszechnym i stanowią w Kościele odrębny stan — laikat²⁹, pełniąc swoje posłannictwo w ramach życia rodzinnego, zawodowego i społecznego³⁰.

²⁴ OC, 7.

²⁵ KK, 31.

²⁶ Cz. Krakowiak, dz. cyt. s. 11.

²⁷ KK, 31; OC, 22.

²⁸ OC, 9.

²⁹ KK, 30—31.

³⁰ DA, 2.

Skoro bierzmowanie ściślej wiąże z Kościołem, to nie tylko z Kościołem lokalnym, ale dzięki posłudze biskupa, następcy apostołów, łączy bierzmowanego z Kościołem Powszechnym³¹. Dlatego bierzmowanie udzielane przez biskupa nadaje temu sakramentowi specyficzne znaczenie i jest znakiem jedności Kościoła Chrystusowego, składającego się z konkretnych wspólnot skupionych wokół biskupa diecezjalnego. W ten sposób problem ten stawia także nowe *Ordo Confirmationis* stwierdzając, że „otrzymanie Ducha Świętego przez posługę biskupa wyraźniej ukazuje związek bierzmowanych z Kościołem, jak również otrzymane polecenie świadczenia o Chrystusie wśród ludzi”. W wypadkach, kiedy bierzmowania udzielają prezbiterzy, jedność z Kościołem jest ukazana przez to, że używają oni krzyżma poświęconego przez biskupa, działają z jego upoważnienia i przez swego biskupa są w łączności z Kościołem Powszechnym³².

Kościół Powszechny ukazuje się światu na danym terytorium jako wspólnota odrodzonych przez chrzest i Ducha Świętego, którzy gromadzą się na sprawowanie Eucharystii³³. Częstką Kościoła Powszechnego jest Kościół lokalny³⁴. Kościół partykularny, na czele którego stoi biskup, ma specyficzną rolę do spełnienia w czasie sprawowania sakramentów inicjacyjnych. Przede wszystkim ma on tworzyć sprzyjające środowisko, w którym ochrzczeni i bierzmowani będą przeżywali swój związek z Chrystusem i Kościołem poprzez udział w liturgii i w dziele apostołstwa. Dlatego bierzmowanie jest sprawą całej wspólnoty. Do całego Ludu Bożego należy przygotowanie ochrzczonych do bierzmowania i udział w jego liturgii, przynajmniej przez swoich przedstawicieli³⁵. Bierzmowani wyznają wiarę przed całą wspólnotą lokalną. Ta wiara zostaje potwierdzona przez biskupa i wszystkich zebranych³⁶. Wspólnota modli się o dar Ducha Świętego dla nich, zanosi do Boga prośby w ich intencji podczas modlitwy powszechnej. W perspektywie tych postulatów trzeba będzie wiele zmienić i uzupełnić w dotychczasowej formie przygotowania kandydatów do bierzmowania, zwłaszcza, że wszystko wskazuje na to, że w przyszłości — w naszych warunkach — będzie się udzielało tego sakramentu młodzieży pod koniec ukończenia szkoły podstawowej.

WNIOSKI PASTORALNE

Personalistyczny charakter sakramentów domaga się odpowiedniego przygotowania. Wszystkie sakramenty są sakramentami wiary i wymagają od przyjmujących odpowiednich dyspozycji. Należycie usposobieni są ci, którzy przystępują do sakramentów z żywą wiarą i miłością. Nowe *Ordo Confirmationis* domaga się katechezy dla kandydatów do bierzmowania, jak i dla całej wspólnoty parafialnej³⁷.

Według propozycji H. Holubarsa i St. Bisty, katecheza na wszystkich szczeblach nauczania miałaby być zawsze katechezą poinicjacyjną w stosunku do sakramentów uprzednio przyjętych i katechezą przedinicjacyjną w stosunku do sakramentów spodziewanych³⁸. Proponują oni, aby program katechezy dla

³¹ KL, 41; KK, 23.

³² H. Bourgeois, dz. cyt. s. 110.

³³ KK, 11.

³⁴ KL, 27; KK, 23.

³⁵ OC, 3—4.

³⁶ OC, 23.

³⁷ OC, 3; 12.

³⁸ H. Holubars, St. Bista, *Próba przystosowania programu katechezy parafialnej do wymogów katechezy posoborowej*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 3 (1970) s. 132.

klas V—VII służył nadal systematycznemu rozwojowi inicjacji chrzestnej i eucharystycznej, a równocześnie stanowił dalsze przygotowanie do bierzmowania. Program katechizacji w VIII klasie służyłby w całości bezpośredniemu przygotowaniu młodzieży do sakramentu bierzmowania, czyli byłby katechezą dla bierzmowanych. Najważniejszym celem tej katechezy byłoby doprowadzenie kandydatów do przeżycia sakramentu bierzmowania. Dlatego jej myślą przewodnią byłoby hasło programowe: „Jezus dawcą Ducha Świętego”, a punktem wyjścia i bazą — Dzieje apostołskie i Listy Apostołów, ponieważ mówią one o dojrzałości w Chrystusie, wynikającej z działania Ducha Świętego³⁹. Autorzy powyżsi przyjmują, że wiekiem odpowiednim dla udzielania bierzmowania byłaby klasa VIII szkoły podstawowej. Pozytywne w tej propozycji jest to, że katecheza jest silnie związana z liturgią i życiem sakramentalnym, choć szczegółowy jej program wymaga dalszego dokładnego sprecyzowania. Dalsze przygotowanie do bierzmowania jest tu pojęte bardzo szeroko i dzięki temu dowartościowuje sakrament bierzmowania.

Ważne są propozycje odnośnie samej treści katechezy przed bierzmowaniem. Zwykle omawia się następujące zagadnienia: obietnica zesłania Ducha Świętego, jej spełnienie, rola Ducha Świętego w życiu i działalności Chrystusa, Kościoła i chrześcijanina. Te tematy dominują w nowym Lekcjonarzu Mszy Obrzędowych⁴⁰ oraz w Konstytucji Apostolskiej *Divinae consortium naturae*⁴¹.

Nowy Lekcjonarz przytacza proroctwo Izajasza o Mesjaszu, który będzie napelniony pełnią darów Ducha. Chodzi o takie dary, jak mądrość i rozum, rada i męstwo, wiedza i bojaźń Boża (Iz 11, 1—4). Izajasz mówi także o Mesjaszu, że na Nim spocznie Duch Pana i On przyniesie prawo narodom (Iz 42, 1—3). Będzie On także namaszczonej przez Pana, by głosić dobrą nowinę ubogim i opatrywać rany serc złamanych, by zapowiadać wyzwolenie jeńcom i więźniom swobodę (Iz 61, 1—9). Te wszystkie porównania należy odnieść do tych, którzy otrzymują sakrament bierzmowania. Nowa sytuacja bierzmowanego i jego zadania, są określone przez proroctwo Ezechiela: „Zabiorę was spośród ludów i przyprowadzę was z powrotem do waszego kraju. I dam wam serce nowe i ducha nowego tchnę do waszego wnętrza, odbiorę wam serce kamienne a dam wam serce z ciała. Ducha mojego tchnę w was, byście żyli według moich nakazów i przestrzegali przykazań. Wtedy będziecie mi ludem a ja będę waszym Bogiem” (Ez 36, 24—28).

Prorok Joel zapowiada powszechność udzielenia się Ducha Bożego w czasach ostatecznych: „I wyleję potem Ducha mego na wszelkie ciało, a synowie wasi i córki prorokować będą, starcy wasi będą śnili, a młodzieńcy wasi będą mieli widzenia. Nawet na niewolników i niewolnice wyleję Ducha mojego w owych dniach” (Jl 2, 26—30).

Nowy Testament, to era Ducha Świętego. Św. Łukasz w *Dziejach Apostolskich* szeroko rozbudował teologię sakramentu bierzmowania. Duch Święty zstępuje na bierzmowanych, bowiem otrzymują Jego moc i dzięki temu są Jego świadkami aż po krańce ziemi (Dz 1, 3—8). Być świadkami Ducha znaczy — podobnie jak św. Piotr — ogłaszać donośnym głosem Tajemnicę Paschalną Jezusa Chrystusa (Dz 2, 1—6. 14. 22—23. 32—33). Przyjęcie Ducha Świętego, od czasów apostołskich, odbywa się poprzez znak nałożenia rąk na tych, którzy przyjęli Słowo Boże i sakrament chrztu (Dz 8, 1. 4. 14—17).

Św. Paweł w Efezie, tym, którzy przyjęli wiarę, udziela jednocześnie sakramentu chrztu i bierzmowania. Zaczęli oni mówić różnymi językami i prorokować (Dz 19, 1—6). Apostoł narodów dalej rozwija teologię Ducha Świętego zaznaczając, że w sercach tych, którzy otrzymali Ducha Świętego, roz-

³⁹ Tamże, s. 131.

⁴⁰ *Lectioarium*, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, cz. III, s. 490—513.

⁴¹ OC, s. 7—15.

lana jest miłość Boga (Rz 5, 5—9). Synostwo Boże, które przynosi nam usprawiedliwienie, jest głównie dziełem Ducha Świętego (Rz 8, 14—17). On także przyczynia się za nami w błaganiach, gdy nie umiemy się modlić tak, jak potrzeba. Przychodzi z pomocą naszej słabości (Rz 8, 26—27). Jeden i ten sam Duch Święty udziela każdemu odpowiedniej łaski, tak, jak chce, i to wszystko dla wspólnego dobra (1 Kor 12, 4—13).

Św. Paweł także określa na czym polega życie według Ducha i zaznacza, że mając życie od Ducha, do Ducha się także stosujemy (Ga 5, 16—17. 22—25). Wzywa tych, którzy otrzymali Ducha, do zachowania jedności (Ef 4, 1—6).

Z tekstów Ewangelii — w Nowym Lekcjonarzu — na pierwszym miejscu dostosowano do sakramentu bierzmowania tekst ośmiu błogosławieństw w relacji Mateuszowej (Mt 5, 1—12). Jest to kodeks moralności chrześcijańskiej, wypełniającej duchem miłości dawną literę prawa (Mt 5, 17). Ale jednocześnie powiedziano, że koniecznym warunkiem naśladowania Jezusa jest zaparcie się samego siebie (Mt 16, 24—27). Wierność w małych rzeczach i rozwijanie otrzymanych zdolności jest warunkiem wejścia do Królestwa Pana (Mt 25, 14—30). Duchowi Świętemu przypisuje się istnienie dobrej gleby, na którą pada ziarno słowa Bożego i przynosi owoc przez swą wytrwałość (Łk 8, 4—15).

Oryginalna jest teologia Ducha Świętego u św. Jana. Wspomina on słowa Chrystusa, który zapowiada zstąpienie Ducha na wierzących (J 7, 37—39). Będzie On Pocieszycielem, a świat przyjąć Go nie może, ponieważ Go nie widzi ani nie zna (J 14, 15—17). Duch Święty, którego Chrystus pośle, nauczy uczniów wszystkiego (J 14, 23—26).

Duch Święty, którego Kościół otrzymał w dniu Zielonych Świąt, jest przekazywany poszczególnym synom Bożym w sakramencie bierzmowania, pogłębiając ich świętość i przyczyniając się do dojrzałości chrześcijańskiej.

Z zawartej w *Ordo Confirmationis* teologii wynikają następujące tematy do katechezy o bierzmowaniu:

1) Chrystus napełniony Duchem Świętym podczas chrztu w Jordanie i „w mocy Ducha” (Łk 4, 14), rozpoczyna pełnienie swej funkcji mesjańskiej, składa swe życie w ofierze i mocą Ducha Świętego zmartwychwstaje (Rz 8, 11).

2) Chrystus obiecuje apostołom, że pośle im od Ojca Ducha Pocieszyciela (J 14, 16—17; Łk 24, 49; Dz 1, 8); będzie to dar uwielbionego Pana dla swoich uczniów. Obietnica Chrystusa spełniła się w dzień Pięćdziesiątnicy. Znaczenie wydarzeń Zielonych Świąt dla apostołów i dla Kościoła.

3) Sakrament bierzmowania jest powtórzeniem wydarzenia Pięćdziesiątnicy dla ochrzczonych, którzy otrzymują od Ojca i uwielbionego Chrystusa — Ducha Świętego. Teologia formuły sakramentalnej. Znaczenie wyrażenia *signaculum* i symbolika namaszczenia świętym krzyżem.

4) Ochrczeni, którzy zostali bierzmowani, są przez dar Ducha Świętego bardziej podobni do Chrystusa i ściślej związani z Kościołem.

5) Eklezjalny charakter bierzmowania. Bierzmowany zostaje wszczepiony w Kościół przez charakter sakramentalny. Łączność z Kościołem powszechnym przez biskupa. Bierzmowany staje się pełnoprawnym członkiem lokalnej wspólnoty kościelnej.

W katechezie o bierzmowaniu mniej należy podkreślać, że bierzmowanie czyni nas żołnierzami Chrystusa, ale bardziej akcentować fakt, że bierzmowanie jest sakramentem udzielającym Ducha Świętego. Bierzmowanie jest doskonalszym wcieleniem w Chrystusa i Kościół i w tym sensie jest następnym etapem wtajemniczenia chrześcijańskiego w stosunku do chrztu. Bierzmowanie oddalnia do czynnego udziału w życiu Kościoła.

Poważnym problemem pastoralnym jest nie tylko odpowiednie przygotowanie kandydatów do bierzmowania, ale także utrwalenie tego sakramentu w świadomości bierzmowanych. Sposoby utrwalenia mogą być różne.

Najpierw znów H. Holubars i St. Bista proponują, aby wykorzystać w tym kierunku całą katechezę dla młodzieży szkół średnich, zawodowych i innych. Oczywiście, „katecheza po bierzmowaniu winna stale kłaść nacisk na pogłębienie *opus operantis*, aby *opus operantum* nie tylko bierzmowania, ale i pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego stało się jak najbardziej owocne”⁴².

Innym sposobem utrwalenia faktu sakramentu bierzmowania może być wręczenie książeczki pamiątkowej, która zawierałaby liturgię bierzmowania, pieśni śpiewane w czasie bierzmowania i modlitwy, miejsce na zapisanie nazwiska bierzewanego, na wklejenie jego fotografii, na zapisanie nazwiska szafarza, nazwy parafii czy daty bierzmowania⁴³. Posiadanie takiej książeczki, analogicznie do pamiątki po I Komunii św., przyczyni się z pewnością do utrwalenia świadomości tego sakramentu u bierzewanym.

Duszpasterze winni wykorzystać wszystkie nadarzające się okazje w życiu parafii do przypominania sakramentu bierzmowania i tego wszystkiego, co z niego wynika. W sposób szczególny można w tym celu wykorzystać uroczystość Zesłania Ducha Świętego oraz zachęcić do obchodzenia rocznicy swojego bierzmowania. Jest to rocznica konsekracji przez Ducha Świętego do apostołskiego życia w Kościele i pełnienia funkcji kapłaństwa powszechnego.

Należałoby częściej zachęcać wiernych do modlitwy do Ducha Świętego w okresie trudnych życiowych decyzji. Wierność Duchowi Świętemu uchroni gorliwego chrześcijanina przed niejednym fałszywym krokiem, a jednocześnie będzie źródłem jego działalności apostołskiej.

⁴² H. Holubars, St. Bista, art. cyt. s. 132.

⁴³ Por. R. Rak, *Sakrament bierzmowania*, Katowice 1958; *Obrzędy bierzmowania*, Poznań—Warszawa 1974; *Le sacrement de la Confirmation. Livret de participation*, Paris 1974.